



Често задавани въпроси по прилагането на ЗЗЛПСПОИН

1. Откога се прилага ЗЗЛПСПОИН?

ЗЗЛПСПОИН влиза в сила на **4 май 2023 г.** и се прилага от същата дата за всички задължени субекти, включително за субектите по чл. 12, ал. 1, т. 3.

Изключение е предвидено единствено за работодателите в частния сектор, които имат между 50 и 249 работници или служители, за които законът се прилага от **17 декември 2023 г.**

2. Кой и за какви нарушения може да подава сигнал по ЗЗЛПСПОИН?

Право да подават сигнал по ЗЗЛПСПОИН имат само физически лица, които по отношение на структурата/организацията, към която подават сигнала, имат едно от следните качества:

1. работник, служител, държавен служител или друго лице, което полага наемен труд, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансирането;

2. лице, което полага труд без трудово правоотношение и/или упражнява свободна професия и/или занаятчийска дейност;

3. доброволец или стажант;

4. съдружник, акционер, едноличен собственик на капитала, член на управителен или контролен орган на търговско дружество, член на одитния комитет на предприятие;

5. лице, което работи за физическо или юридическо лице, негови подизпълнители или доставчици;

6. кандидат за работа, участвал в конкурс или друга форма на подбор за постъпване на работа и получил в това качество информация за нарушение;

7. работник или служител, когато информацията е получена в рамките на трудово или служебно правоотношение, което е прекратено към момента на подаване на сигнала или на публичното оповестяване;

8. всяко друго сигнализиращо лице, което подава сигнал за нарушение, станало му известно в работен контекст.

За да бъде разгледан при условията и по реда на ЗЗЛПСПОИН, сигналът трябва да съдържа информация за действия или бездействия, които са:

а) незаконосъобразни и са свързани с българското законодателство или актовете на Европейския съюз в областите, посочени в чл. 3, или

б) противоречат на предмета или целта на правилата в актовете на Европейския съюз и областите, посочени в чл. 3

и които са извършени или е много вероятно да бъдат извършени в тази организация, както и за опити за прикриване на нарушения.

3. Кой сигнал попада в обхвата на ЗЗЛПСПОИН?

В обхвата на закона попадат сигнали, които отговарят едновременно на следните условия:

1. подадени са от лице, имащо някое от качествата по чл. 5;

2. наличен е работен контекст по смисъла на § 1, т. 4 от Допълнителните разпоредби на закона; и

3. засягат действия или бездействия, които са:

а) незаконосъобразни и са свързани с българското законодателство или актовете на Европейския съюз в областите, посочени в чл. 3 на закона; или

б) противоречат на предмета или целта на правилата в актовете на Европейския съюз и областите, посочени в чл. 3 от закона.

4. Попада ли в обхвата на закона сигнал или публично оповестена информация за нарушение на вътрешно правило, прието от задължения субект?

В материалния обхват на закона попадат сигнали или публично оповестена информация за нарушения на българското законодателство или на приложените към закона актове на Европейския съюз. Въпреки това обаче, ако нарушение на вътрешно правило, прието от задължения субект, води до тяхното нарушение и има ясна причинно-следствена връзка за това, същото попада в материалния обхват на закона.

5. Допустимо ли е като част от вътрешния процес по подаване на сигнали, задълженият субект да предвиди допълнителни въпроси, които да подлежат на докладване, като поема аналогични ангажименти на тези по ЗЗЛПСПОИН? Например докладване на нарушения, които са извън приложното поле на ЗЗЛПСПОИН или на обстоятелства, които не представляват нарушения на закона, а на вътрешни правила на задължения субект?

Няма правна пречка работодател да въведе възможност за докладване на нередности или нарушения, които са извън приложното поле на ЗЗЛПСПОИН. В този случай работодателят следва да предприеме подходящи мерки за ясното им разграничение, респ. надлежното информиране на служителите за това кои сигнали попадат в обхвата на ЗЗЛПСПОИН и кои не, както и правните последици за сигнализиращото лице.

6. Попадат ли в обхвата на ЗЗЛПСПОИН сигнали, касаещи вътрешноорганизационни и/или вътрешноадминистративни нарушения, извършени в рамките на структурата на задължен субект по същия закон?

Ако такива нарушения нямат връзка и не водят до нарушение на българското законодателство или на актове на Европейския съюз, които попадат в предметния обхват на ЗЗЛПСПОИН, вкл. не застрашават или увреждат общественя интерес, последният *не се прилага по отношения на тях*.

7. Могат ли да се разглеждат жалби при условията и по реда на ЗЗЛПСПОИН?

В предметния обхват на ЗЗЛПСПОИН попадат единствено сигнали или публично оповестена информация за нарушения на българското законодателство или на актове на Европейския съюз, които застрашават или увреждат *обществения интерес, както и правото на Европейския съюз* (арг. чл. 1, ал. 1 от ЗЗЛПСПОИН). По този ред могат да се разглеждат единствено сигнали, които попадат в приложното поле на чл. 3 на ЗЗЛПСПОИН и са подадени при условията и по реда на този закон.

ЗЗЛПСПОИН не е приложим за разглеждане на жалби, сигнали и други искания, независимо от това как са озаглавени, чрез които се търси единствено защита на лични права, които по дефиниция са скрепени с наличието на личен и пряк правен интерес, без да има индикация за засегнат обществен такъв. Нещо повече, по реда и условията на ЗЗЛПСПОИН *не могат да се разглеждат жалби, озаглавени като сигнал, касаещи междуличностни отношения, без значение от наличието или липсата на трудов контекст*. Жалбата е правно средство, с което лице търси защита на нарушени свои права. За разлика от нея, *чрез сигнала се търси защита на общественя интерес, независимо дали са засегнати и лични права и интереси на сигнализиращото лице*.

8. Как да се разграничи сигнал, подаден по общия ред на АПК от сигнал, подаден по реда на ЗЗЛСПОИН?

Ако при задължен субект от публичния сектор постъпи сигнал, подаден по общия ред на АПК, същият се разглежда по този ред.

В случай че в хода на разглеждането му стане ясно, че сигналът попада в приложното поле на ЗЗЛСПОИН и е подаден от лице по чл. 5 от него, същият се пренасочва към служителя/служителите, отговарящи за разглеждането на сигнали по този закон. Служителят, отговарящ за регистрирането на сигнала, попълва формуляра за сигнал и получава УИН от КЗЛД. В тези случаи се осигурява защита на лицата по чл. 5, а разглеждането на сигнала продължава по реда на ЗЗЛСПОИН.

В случай че в хода на разглеждането на постъпил сигнал се установи, че той не попада в приложното поле на ЗЗЛСПОИН и/или не е подаден от лице по чл. 5 от закона, сигналът не може да бъде разгледан по реда на ЗЗЛСПОИН, респ. не се дължи защита по този закон.

С оглед улесняване работата на задължените субекти от публичния и частния сектор, същите следва да предоставят на лицата по чл. 5 от ЗЗЛСПОИН ясна и лесно достъпна информация относно условията и реда за подаване на сигнали. Информацията се предоставя на интернет страниците на задължените субекти, както и на видно място в офисите и работните помещения (чл. 12, ал. 4).

9. Кой е длъжен да изгради и поддържа вътрешен канал за подаване на сигнали по ЗЗЛСПОИН?

Задължени субекти по този закон, които трябва да изградят вътрешен канал за подаване на сигнали, са всички работодатели¹ от публичния и частния сектор, независимо от правноорганизационната им форма, както следва:

От публичния сектор: всички работодатели, които са и задължени организации от публичния сектор по см. на Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор (ЗФУКПС), независимо от броя работници или служители.

ЗЗЛСПОИН предвижда правна възможност единствено за общините по чл. 12, ал. 2 (които също се явяват задължени субекти по този закон) да споделят/обединяват ресурси за създаване на вътрешен канал.

Закон за финансово управление и контрол в публичния сектор

Чл. 2. (1) Разпоредбите на закона се прилагат в организациите от публичния сектор.

(2) По смисъла на този закон организации от публичния сектор са:

1. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2013 г., в сила от 01.01.2014 г., доп. - ДВ, бр. 13 от 2019 г.)

бюджетните организации по смисъла на Закона за публичните финанси, както и общинските предприятия по смисъла на Закона за общинската собственост;

2. (отм. - ДВ, бр. 15 от 2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

3. (отм. - ДВ, бр. 15 от 2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

4. (отм. - ДВ, бр. 15 от 2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

5. организациите, разпореждащи се със средства, гарантирани от Република България;

6. организациите, разпореждащи се със средства по фондове и програми от Европейския съюз;

7. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2019 г.) държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон;

8. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2019 г.) търговските дружества, включително лечебните заведения, с над 50 на сто държавно и/или общинско участие в капитала;

9. (нова - ДВ, бр. 13 от 2019 г.) търговските дружества, чийто капитал е изцяло собственост на дружествата по т. 8.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на този закон:

1. (изм. - ДВ, бр. 43 от 2016 г.) „Публични средства” са всички средства, които се събират, получават, съхраняват, разпределят и разходват от организациите от публичния сектор.

От частния сектор:

- **до 50 души** персонал: не са задължени субекти за изграждане на вътрешен канал по ЗЗЛПСПОИН, освен ако осъществяват дейност, която попада в приложното поле на чл. 12, ал. 1, т. 3;

- **от 50 до 249 души** персонал: всички са задължени субекти и могат да споделят ресурс за създаване на вътрешен канал (чл. 12, ал. 3);

- **над 250 души** персонал: всички са задължени субекти, но нямат законова възможност за споделяне на ресурс за създаване на вътрешен канал;

- предприятия, осигуряващи **временна заетост с вариращ персонал** (под и над 50 работници и служители към даден момент): независимо от вариращия брой служители, веднъж достигната бройка от 50 служители, ги прави задължен субект по този закон.

- всички работодатели в частния сектор, независимо от броя на работниците и служителите, ако осъществяват дейност, която попада в приложното поле на чл. 12, ал. 1, т. 3.

Всички останали работодатели, които не са длъжни да изграждат и поддържат канал за вътрешно подаване на сигнали, при наличие на съответните предпоставки (напр. подаден сигнал срещу тях по външния канал – КЗЛД), са длъжни да осигуряват мерките, предвидени в Глава III на закона за защита на лицата по чл. 5 от същия. По смисъла на този закон **браншовите организации** се явяват задължени субекти, когато попадат в хипотезата на работодател или, в по-широк работен контекст, наемат труд, независимо от характера на работата, начина на заплащането или източника на финансирането. Разбира се, следва да се отчита изискването за броя на служителите по чл. 12, вкл. в хипотезата на чл. 12, ал. 1, т. 3 от ЗЗЛПСПОИН.

10. Допустимо ли е да се използва изграден преди влизането в сила на закона канал за вътрешно подаване на сигнали, вкл. предвиждащ възможност за анонимно подаване?

При вече изграден вътрешен канал от задължен по този закон субект, същият може да се използва и за целите на ЗЗЛПСПОИН, ако отговаря на изискванията на този закон или се приведе в съответствие с него. Ако такъв съществуващ канал позволява приемането и на анонимни сигнали, такива може да продължат да се подават за цели, различни от целите на ЗЗЛПСПОИН, като се водят в отделен регистър.

11. Допустимо ли е в рамките на икономическа група (напр. дружество майка и неговите дъщерни дружества, холдингова структура и др. подобни) отделните дружества да използват съществуващ канал за вътрешно подаване на сигнали или да създадат един такъв в рамките на групата, който да се ползва от всички дружества?

Няма правна пречка в рамките на икономическа група (напр. дружество майка и неговите дъщерни дружества, холдингова структура и др. подобни) отделните дружества да използват съществуващ канал за вътрешно подаване на сигнали (вкл. функциите по приемане и

регистриране на сигнали) или да създадат един такъв в рамките на групата, който да се ползва от всички дружества. Следва обаче да се отбележи, че отделните дружества се явяват самостоятелен задължен субект по см. на чл. 12, ал. 1 от ЗЗЛПСПОИН и обстоятелството, че ползват общо канала на икономическата група, не ги освобождава от всички задължения, произтичащи от ЗЗЛПСПОИН, вкл. да определят служител от своята организационна структура за разглеждането на сигнала.

12. Ако при работодател от частния сектор, който не е длъжен да изгради и поддържа вътрешен канал за подаване на сигнали по ЗЗЛПСПОИН, постъпи сигнал, попадащ в материалния обхват на закона, има ли такъв работодател задължения по посочения закон?

Ако при работодател от частния сектор, който не е длъжен да изгради и поддържа канал за вътрешно подаване на сигнали, постъпи сигнал, попадащ в материалния обхват на ЗЗЛПСПОИН по чл. 3, той препраща сигнала на КЗЛД за предприемане на действия по компетентност. Независимо от това, такъв работодател е длъжен да осигури мерките по чл. 31 и чл. 33 от ЗЗЛПСПОИН за защита на лицата по чл. 5 от същия закон.

13. Задължени субекти ли са второстепенните и/или третостепенните разпоредители с бюджет?

Независимо от административното йерархично подчинение между дадени структури, техни подразделения или звена (напр. министерство и изпълнителна агенция; община и общински предприятия или детски градини и др. под.), за възникване на задължението за изграждане и поддържане на вътрешен канал по ЗЗЛПСПОИН определящо е качеството „самостоятелен работодател” по смисъла на § 1, т. 2 от ДР на ЗЗЛПСПОИН на съответната структура, отделение или звено и необходимия брой служители, а не йерархичната субординация в организацията, правно организационната форма или това кой назначава и освобождава ръководителя ѝ.

14. Професионалното качество на дадено физическо лице или осъществяваната от него дейност предпоставка ли е за възникване на задължения по ЗЗЛПСПОИН?

Професионалното качество на дадено физическо лице или осъществяваната от него дейност (напр. адвокат, частен съдебен изпълнител, нотариус, лекар и др. подобни) не водят автоматично до възникване на задължение за изграждане и поддържане на канал за вътрешно подаване на сигнали по ЗЗЛПСПОИН. Задължението възниква, само ако такова лице се явява и „работодател“ по см. на § 1, т. 2 от ДР на ЗЗЛПСПОИН. Въпреки че не са длъжни да изграждат и поддържат канал за вътрешно подаване на сигнали, при наличие на съответните предпоставки (напр. подаден сигнал срещу тях по външния канал – КЗЛД), тези лица са длъжни да осигуряват мерките, предвидени в Глава III на закона за защита на лицата по чл. 5 от същия.

15. Кой може да приеме и регистрира сигнал по ЗЗЛПСПОИН?

Приемане на сигнал:

- писмен сигнал – може да се осъществява от служител на задължения субект или от външно за структурата му физическо или юридическо лице (с изключение на работодателите в публичния сектор, по арг. от чл. 14, ал. 5)
- устен сигнал – единствено от служител/и в структурата на задължения субект (чл. 15, ал. 3)

Регистриране на сигнал:

- писмен сигнал - може да се осъществява от служител на задължения субект или от външно за структурата му физическо или юридическо лице (с изключение на работодателите в публичния сектор, по арг. от чл. 14, ал. 5) чрез попълване и регистриране на формуляра, утвърден по образец на КЗЛД.
- устен сигнал - единствено от служител/и в структурата на задължения субект (чл. 15, ал. 3).

16. Допустимо ли е задължен субект по чл. 12 да възложи функциите по приемане и регистриране на сигнали на чуждо юридическо или физическо лице?

Няма законова пречка за възлагане на функциите по приемане и регистриране на сигнали от чуждо юридическо или физическо лице, при условие че това не води до неизпълнение на задължения по ЗЗЛПСПОИН, по наредбата по чл. 19, ал.2, т. 3 от ЗЗЛПСПОИН, по методическите указания на КЗЛД към задължените субекти по чл. 12, ал. 1 и не възпрепятства упражняването на контролните правомощия на КЗЛД, вкл. възможността за ангажиране на административнонаказателна отговорност по този закон.

17. Задължително ли е служителят, отговарящ за приемането и регистрирането на сигнала (и сигнализиращите лица) да използва утвърдения от КЗЛД формуляр за подаване и регистриране на сигнали?

Утвърденият от КЗЛД формуляр е задължителен за служителя, отговарящ за приемането и регистрирането на сигнала. Формулярът не е задължителен за сигнализиращите лица – те обаче могат да го ползват, при желание от тяхна страна или ако считат, че ги улеснява при подаването на сигнала.

Ако сигнализиращо лице подаде сигнал във форма, различна от утвърдения от КЗЛД формуляр, служителят, отговарящ за приемането и регистрирането на сигнала, е длъжен да въведе информацията от сигнала в утвърдения формуляр.

18. За какво служи и как се получава УИН?

Основното предназначение на УИН, който се дава от КЗЛД, е да се получи индивидуализация и проследимост на всеки сигнал (чл. 19, ал. 2, т. 2 във вр. с т. 4 и 5 и чл. 2), както и да се осигури свързаност (отчетност и контрол) между регистрите (чл. 29, ал. 1). УИН е реквизит на утвърдения от КЗЛД образец на формуляр за регистриране на сигнал. Самият сигнал и материалите по него, вкл. и формуляра за регистрирането му (по образца, утвърден от КЗЛД), когато е подаден по вътрешния канал към задължените субекти, не се предоставят на КЗЛД.

Преди да бъдат предприети действия за получаване на УИН служителят, отговарящ за приемането и регистрирането на сигнали по ЗЗЛПСПОИН, следва, при необходимост, да потърси съдействие от служител/служителите, отговарящ/и за разглеждането на сигнали по този закон, при първоначалния формален преглед дали сигналът попада в обхвата на ЗЗЛПСПОИН (вж. въпрос 3, по-специално т. 3).

За получаване на УИН лицето, което регистрира сигнала, предоставя единствено следните данни:

- Наименование и ЕИК/БУЛСТАТ на работодателя, при когото е подаден сигналът;
- Идентификационни данни на служителя, отговарящ за разглеждането на сигнала;
- Предмет на сигнала (съответните области, предвидени в чл. 3, ал. 1 и ал. 2);
- Начин на получаване на сигнала (писмено или устно).

Тази информация служи за контролни, административнонаказателни и статистически цели на КЗЛД. Задълженият субект отразява информацията за получения УИН в регистъра по чл. 18, ал. 2, който води.

19. Необходимо ли е за получаването на УИН служителят, отговарящ за регистрирането на сигнала по вътрешния канал да го изпраща на КЗЛД?

Не. За получаването на УИН служителят, който регистрира сигнала, предоставя единствено информацията, посочена в отговора на въпрос 18.

20. В какъв срок и за всеки сигнал ли се получава УИН?

УИН се получава незабавно след получаването на сигнал, постъпил в рамките на работното време на задължения субект. За сигнали, получени след края на работното време на задължения субект, УИН се получава в първия работен ден, следващ постъпването на сигнала.

С УИН се регистрират всички подадени сигнали за нарушения, попадащи в приложното поле на чл. 3 от ЗЗЛПСПОИН, включително:

- сигнали, отнасящи се до нарушения, извършени преди повече от две години (чл. 9, т. 2);
- сигнали за нарушения, чието съдържание не дава основание да се приемат за правдоподобни (чл. 15, ал. 6, изр. 2); сигнали, съдържащи очевидно неверни или заблуждаващи твърдения за факти (чл. 15, ал. 6, изр. 3);
- сигнали за нарушения, подлежащи на докладване по специална нормативна уредба;
- сигнали за нарушения, които вече са констатирани от вътрешно звено на задължения субект (напр. вътрешен одит или инспекторат), независимо дали са предприети действия по отстраняването им;

Лицата, които анонимно са подали сигнал не по реда на ЗЗЛПСПОИН или публично, но анонимно, са оповестили информация за нарушения, като впоследствие са били идентифицирани и са станали обект на репресивни ответни действия, имат право на защита, когато са налице условията по чл. 6, ал. 1 и чл. 7 от този закон. В тези случаи служителят, отговарящ за разглеждането на сигнали, попълва формуляр за регистриране на сигнали, генерира УИН и го вписва във формуляра, като завежда така оповестения сигнал или публично оповестена информация със собствен входящ номер от информационната система за документооборота или с друг идентификатор, съдържащ пореден номер и дата на подаване на анонимния сигнал/дата на публично оповестяване на информацията за нарушения.

Не се регистрират с УИН сигнали, от първоначалния преглед на които е очевидно, че касаят оплакване (жалби или сигнали) за нередности или неудовлетвореност на клиенти/потребители на съответните професионални или административни услуги на задължения субект.

Горната информация служи за контролни и статистически цели на КЗЛД. Задълженият субект отразява информацията за получения УИН в регистъра по чл. 18, ал. 2, който води.

21. Трябва ли задължен субект по закона, който в рамките на своята обичайна дейност получава сигнали за нередности или неудовлетвореност от услугата от клиентите си - потребители (напр. дружество, предоставящо ВиК услуги) да регистрира тези сигнали по реда на ЗЗЛПСПОИН?

Не. Тези сигнали не попадат в обхвата на ЗЗЛПСПОИН.

22. Задължителен ли е утвърденият от КЗЛД модел на Регистър на сигналите или задължените субекти могат да ползват собствен формат на този регистър? Използваният от задължения субект регистър подлежи ли на контрол от страна на КЗЛД?

Реквизитите на Регистъра на сигналите, който задължените субекти са длъжни да създадат и поддържат са определени изчерпателно в чл. 18, ал. 2 от ЗЗЛПСПОИН. Редът за воденето му се определя с акт на задължения субект, в изпълнение на изискванията на наредбата по чл. 19, ал. 2, т. 3, пр. 3 от ЗЗЛПСПОИН, която КЗЛД следва да приеме до 04 август 2023 г.

Утвърденият от КЗЛД модел на Регистър на сигналите има за цел да подпомогне задължените субекти при изпълнението на задължението им за създаване и поддържане на същия (§ 9 от ЗР на ЗЗЛПСПОИН).

Няма пречка задължените субекти да използват собствен формат на Регистъра на сигналите, стига той да отразява нормативните изисквания за неговото съдържание, както и реда за воденето му. По силата на § 7 от ЗР на ЗЗЛПСПОИН КЗЛД дава указания по прилагането на закона на всички задължени субекти и **контролира изпълнението от тяхна страна на неговите разпоредби**. С оглед на това задължението за създаване и поддържане на регистъра подлежи на контрол от страна на КЗЛД.

23. Кой може да разгледа сигнал по ЗЗЛПСПОИН?

Сигнал може да се разглежда единствено от служител/и в структурата на задължения субект. От разделението на функциите по чл. 14, ал. 5 във вр. с чл. 16 следва извода, че това е функция, която е възложена от закона единствено за служител от структурата на задължения субект. Това обаче

не ограничава възможността той да бъде подпомаган от друго физическо или юридическо лице извън структурата на задължения субект, вкл. и когато не се ползва външна услуга по приемане и регистриране на сигналите. В този случай обаче такова подпомагане не трябва да води до нарушения на задълженията на задължения субект по закона.

24. Кой може да бъде определен като служител за разглеждане на сигнали по ЗЗЛПСПОИН?

Съгласно съображение (56) от Директива 2019/1937 изборът на най-подходящите лица или отдели в рамките на правен субект в частния сектор, които да бъдат определени за компетентни да приемат сигнали и да предприемат последващи действия по тях, зависи от структурата на субекта, но във всеки случай *тяхната функция следва да е такава, че да гарантира независимост и липса на конфликт на интереси*. В по-малки субекти тази функция може да се съвместява с други функции, като се изпълнява от служител на дружеството, който е в добра позиция да докладва сигнал пряко на организационния ръководител, **като например директор по спазването на изискванията или директор по човешките ресурси, служител по въпросите на почтеността, юрист или служител по защитата на личните данни, главен финансов директор, изпълнителен директор по одитите или член на управителния съвет.**

Това не изключва възможността за възникване на ситуации на конфликт на интереси за тези служители. За всеки конкретен случай следва да се извършва преценка за наличието или липсата на такъв. Препоръчително е всеки задължен субект да създаде предварително вътрешна организация за приемане, регистриране и разглеждане на сигнали в такива случаи (напр. определяне на резервен служител/служители или създаване на специализирано звено от служители за разглеждане на сигналите по ЗЗЛПСПОИН).

Дъщерното дружество, установено в България, като самостоятелен задължен субект по закона следва да определи собствен служител/звено за разглеждане на сигнали. Задължените субекти само от частния сектор могат да възлагат функциите единствено по приемане и регистриране на сигнали за нарушения на друго физическо или юридическо лице извън тяхната структура, при спазване изискванията на този закон. Няма пречка да се ползват добрите практики и опит на дружеството-майка, само ако те не противоречат на ЗЗЛПСПОИН.

25. Може ли повече от едно лице да изпълнява функциите по разглеждане на сигнали в структурата на един задължен субект?

Съгласно чл. 14, ал. 1 от ЗЗЛПСПОИН задължените субекти могат да определят един или повече служители, които отговарят за разглеждането на сигнали за нарушения. Допустимо е тези служители както да бъдат обособени в едно звено, така и да бъдат служители от различни структурни звена на задължения субект. Няма пречка всеки един от тези служители да изпълнява функциите по разглеждане на сигнали в определена предметна област съобразно неговата експертиза или един служител да изпълнява тези функции, като всички останали го подпомагат в дейността по разглеждането на сигналите. С цел отчетност и ангажиране на отговорността по ЗЗЛПСПОИН е целесъобразно въпросните лица да бъдат предварително поименно определени в нарочен акт на задължения субект. Преценката за конкретната организация на дейността на служителите, отговарящи за разглеждането на сигнали, е на задължения субект, като тя не трябва да води до нарушения на задължения по ЗЗЛПСПОИН или на правото на защита на лицата по чл. 5 от закона.

26. Може ли служителят за разглеждане на сигнали в компанията-майка в чужбина да разглежда сигнали, подадени за нарушения в дъщерно дружество, установено в България?

Ако дъщерното дружество, установено в България, има качеството на „работодател” по смисъла на § 1, т. 2 от ДР на ЗЗЛПСПОИН, същото се явява самостоятелен задължен субект по закона и следва да определи собствен служител/звено за разглеждане на сигнали. Задължените субекти само от частния сектор могат да възлагат **функциите единствено по приемане и регистриране на сигнали** за нарушения на друго физическо или юридическо лице извън тяхната структура, при спазване изискванията на този закон. В тези случаи служителят, отговорен за разглеждането на сигнала, следва да гарантира правата на сигнализиращото лице и спазването на задълженията на задължения субект, независимо от избраните технически и организационни средства за изпълнението им (вкл. езикът на комуникация).

27. Как следва да процедира служителят, отговарящ за разглеждането на сигнали по вътрешния канал, при получаването на сигнал срещу работодателя на сигнализиращото лице – трябва ли да извърши вътрешна проверка по сигнала или трябва да го препрати за разглеждане от КЗЛД?

Такъв сигнал следва да бъде разгледан вътрешно от служителя, отговарящ за разглеждането на сигнали и в случай че изнесените в сигнала факти бъдат потвърдени, служителят трябва да насочи сигнализиращото лице към едновременно сигнализиране и на КЗЛД. Служителят, отговарящ за разглеждането на сигнала, няма задължение да препрати сигнала на КЗЛД, а единствено е длъжен да укаже на сигнализиращото лице, че разполага с правна възможност да подаде сигнала си и към КЗЛД. Действието по насочване на сигнализиращото лице трябва да бъде надлежно документирано от служителя, отговарящ за разглеждането на сигнала предвид необходимостта от доказване спазването на това негово задължение (арг. чл. 16, т. 11, б. „г”, пр. 2 от ЗЗЛПСОИН).

28. Може ли задължен субект от публичния сектор, имащ външно длъжностно лице по защита на данните, да възложи на същото и функциите на служител, отговарящ за приемането, регистрирането и разглеждането на сигнали по ЗЗЛПСОИН?

Не. По силата на чл. 14, ал. 5 от закона единствено задължените субекти от частния сектор имат правна възможност да възлагат функциите по приемане и регистриране на сигнали за нарушения на друго физическо или юридическо лице извън своята структура. Разглеждането на сигнала също не може да бъде възлагано на лице извън структурата на задължения субект. Това обаче не ограничава възможността задълженият субект да бъде подпомаган от друго физическо или юридическо лице извън структурата му чрез консултации.

29. Трябва ли задълженият субект да уведомява КЗЛД за определения или определените служители, отговарящи за разглеждането на сигнали по ЗЗЛПСОИН?

Не. Задълженият субект няма законово задължение да информира КЗЛД за определения или определените служители, отговарящи за разглеждането на сигнали по ЗЗЛПСОИН, вкл. в случаите на възлагане на тези функции на външно за структурата на задължения субект физическо или юридическо лице, както и при промяна на тези служители. Такава информация се предоставя само при изрично поискване от КЗЛД за целите на упражнявания от нея контрол по ЗЗЛПСОИН.

30. Какъв е срокът за съхранение на сигналите и приложените към тях материали, вкл. последващата документация, свързана с разглеждането им?

Срокът за съхранение ще бъде предмет на наредбата по чл. 19, ал. 2, т. 3, пр. 3 от ЗЗЛПСПОИН. По силата на § 9 от Заключителните му разпоредби КЗЛД трябва да я приеме до 4 август 2023 г. При преценката за нормативното регламентиране на срока за съхранение на сигналите и приложените към тях материали, КЗЛД ще вземе предвид двугодишния преклузивен срок по чл. 9, т. 2 от ЗЗЛПСПОИН, след изтичането на който сигнал не се разглежда и се явява недопустим; изтичането на давността за наказателно преследване на престъплението набедяване по чл. 286 от Наказателния кодекс; други нормативно установени срокове, вкл. във връзка с възможността за образуване на наказателни, граждански и административни производства във връзка с подадения сигнал и предприетите действия по него.

31. Трябва ли да се препраща към КЗЛД всеки сигнал, получен по вътрешен канал?

Не, служителят/служителите, отговарящи за разглеждането на сигнали, не следва да препращат на КЗЛД всеки получен при тях сигнал, подаден по вътрешен канал. Ако при работодател от частния сектор, който не е длъжен да изгради и поддържа канал за вътрешно подаване на сигнали, постъпи сигнал, попадащ в материалния обхват на ЗЗЛПСПОИН по чл. 3, той препраща сигнала на КЗЛД за предприемане на действия по компетентност. Независимо от това, такъв работодател е длъжен да осигури мерките по чл. 31 и чл. 33 от ЗЗЛПСПОИН за защита на лицата по чл. 5 от същия закон.

Редът и условията за препращане на такива сигнали е предмет на уредба в наредбата по чл. 19, ал.2, т. 3 от ЗЗЛПСПОИН, която КЗЛД следва да приеме до 04 август 2023 г.

32. Какво следва да предприеме задължен субект по чл. 12, който е получил сигнал по вътрешния си канал, прегледът на който е показал, че касае дейността на друг задължен субект?

Ако след приемането и регистрирането на сигнала с УИН, служителят, отговарящ за разглеждането на сигнали в структурата на задължения субект, при когото първоначално е постъпил сигналът, установи, че сигналът се отнася до дейността на друг задължен субект, този служител препраща сигнала по компетентност към вътрешния канал на другия задължен субект, за което се уведомява сигнализиращото лице. В този случай сигналът се препраща в неговата

цялост, вкл. с получения УИН, като за препращането се прави отметка в регистъра по чл. 18, ал. 1. При получаването на препратения сигнал съответният служител, отговарящ за приемането и регистрирането на сигнали, регистрира сигнала в регистъра по чл. 18, ал.1 под същия УИН и прави отметка за препращането.

33. Как постъпва компетентен орган по чл. 20 от ЗЗЛПСПОИН, когато при него постъпи сигнал?

Компетентните органи имат двойко качество: задължен субект по чл. 12, който е длъжен да изгради и поддържа вътрешен канал по см. на ЗЗЛПСПОИН и компетентен орган, който, в рамките на своята компетентност по съответния специален закон, е овластен по чл. 20 от извършва проверка на даден сигнал в обхвата на ЗЗЛПСПОИН.

Когато орган по чл. 20 от ЗЗЛПСПОИН получи по вътрешния си канал сигнал в качеството си на задължен субект по чл. 12 от закона, той предприема следното:

1. Прави първоначален формален преглед дали сигналът попада в обхвата на ЗЗЛПСПОИН (вж. въпрос 3, по-специално т. 3).

2. Ако преценката по т. 1. покаже, че сигналът попада в обхвата на чл. 3 от ЗЗЛПСПОИН, същият предприема действия за получаване на УИН за сигнала и регистрира сигнала в регистъра по чл. 18 от ЗЗЛПСПОИН.

3. След извършване на действията по т. 2 служителят/служителите, отговарящ/и за разглеждането на сигнали, извършват преценка дали сигналът е подаден към тях в качеството им на задължен субект по чл. 12 от ЗЗЛПСПОИН (като работодател в работен контекст в широк смисъл за сигнализиращото лице – вж. § 1 от ДР на ЗЗЛПСПОИН, т. 2 и т. 4 и чл. 5) или в качеството им на компетентен орган по см. на чл. 20 от ЗЗЛПСПОИН (като орган, компетентен да разглежда сигнали за нарушения, попадащи в обхвата на ЗЗЛПСПОИН).

4. Когато анализът по т. 2 покаже, че сигналът е подаден в хипотезата на задължен субект (като работодател в работен контекст) служителят/ите, отговарящ/и за разглеждане на сигнали извършва действията по чл. 15 и следващите от ЗЗЛПСПОИН. В този случай сигналът не се препраща към КЗЛД, освен в хипотезата на чл. 16, т. 11, б. „г” от ЗЗЛПСПОИН. Редът и условията за препращане на сигнали в този случай е предмет на уредба в наредбата по чл. 19, ал.2, т. 3 от ЗЗЛПСПОИН, която КЗЛД следва да приеме до 04 август 2023 г.

5. Когато анализът по т. 3 покаже, че сигналът е подаден в хипотезата на компетентен орган, съответният ръководител на органа по чл. 20 е длъжен незабавно да препрати сигнала до КЗЛД.

В тази хипотеза е недопустимо компетентният орган да започне проверка по същество на сигнала. Само в хипотезата на чл. 28, ал. 3 съответният орган извършва проверката по съществуването на сигнала.

34. Има ли срок защитата по ЗЗЛПСПОИН?

Нито Директива (ЕС) 2019/1937, нито законът въвеждат срок за осигуряване на защитата на лицата, на които тя се следва.

35. Има ли максимален и минимален размер на обезщетението, което може да се претендира от сигнализиращото лице за претърпени от него имуществени и/или неимуществени вреди вследствие подаването на сигнал по ЗЗЛПСПОИН?

По силата на чл. 34 от ЗЗЛПСПОИН сигнализиращото лице има право на обезщетение за претърпени от него имуществени и неимуществени вреди, в случай че се установи нарушение на забраната за репресивни ответни действия по чл. 33 от същия закон. Ако настъпилите вреди са във връзка с подадения сигнал, същите се считат за причинени умишлено до доказване на противното (чл. 37 от ЗЗЛПСПОИН). Законът не поставя нито долен, нито горен праг на размера на обезщетение.

Като централен орган за външно подаване на сигнали по ЗЗЛПСПОИН *КЗД няма правомощие да определя и присъжда обезщетение* за имуществени и/или неимуществени вреди, претърпени от сигнализиращото лице във връзка с подадения от него сигнал. Такова правомощие има единствено съдът, пред който сигнализиращото лице може да претендира обезщетение по общия исков ред.

36. Може ли мерките за защита по ЗЗЛПСПОИН да възпрепятстват изпълнението на законови задължения и/или правомощия на правоприлагащите и правоохранителните органи?

Прилагането на мерките за защита по ЗЗЛПСПОИН не може да води до възпрепятстване изпълнението на законови задължения и/или правомощия на правоприлагащите и правоохранителните органи. Предоставянето на защита и забраната за налагане на репресивни ответни действия обвързват единствено работодателя срещу когото е подаден сигнал по реда и условията на ЗЗЛПСПОИН.

1 „Работодател”, съгласно §1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на ЗЗЛПСПОИН е всяко физическо лице, юридическо лице или негово поделение, както и всяко друго организационно и икономически обособено образувание (предприятие, учреждение, организация, кооперация, стопанство, заведение, домакинство, дружество и други подобни), което самостоятелно наема работници или служители по трудово и служебно правоотношение, включително за извършване на надомна работа и работа от разстояние и за изпращане за изпълнение на работа в предприятие - ползвател.

Настоящият информационен материал има за цел да даде разяснения по принципни въпроси по приложението на Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения. Същият не претендира за изчерпателност. При отчитане на развитието на практиката по приложението на закона, КЗЛД ще актуализира и допълва информационния материал своевременно.

Последна актуализация: 04.08.2023 г.